

**TEXNOLOGIK TA'LIMDA CHIZMACHILIK FANINI YANGI
PEDAGOGIK TEXNALOGIYALAR ASOSIDA O'QITISH METODIKASI
(OTM MISOLIDA)**

Sharapova Feruza Iskandarovna

Termiz davlat pedagogika institute 2-kurs magistranti

ANNOTATSIYA: Ushbu maqolada texnologik ta'limda chizmachilik fanini yangi pedagogik texnologiyalar asosida o'qitish metodikasini o'rganish bo'yicha ma'lumot keltirilgan.

KALIT SO'ZLAR: o'quvchi, chizmachilik fani, texnologik ta'lim, ruhiy va jismoniy kuch, zamonaviy texnologiya.

**METHODOLOGY OF TEACHING DRAWING IN TECHNOLOGICAL
EDUCATION ON THE BASE OF NEW PEDAGOGICAL TECHNOLOGIES
(IN THE CASE OF OTM)**

Sharapova Feruza Iskandarovna

2nd year graduate student of Termiz State Pedagogical Institute

Annotation: this article provides information on the study of the methodology for teaching drawing Science in technological education on the basis of new pedagogical technologies.

Keywords: reader, drawing science, technological education, mental and physical strength, modern technology.

Zamonaviy ta'limni tashkil etishga qoyiladigan muhim talablardan biri ortiqcha ruhiy va jismoniy kuch sarf etmay, qisqa vaqt ichida yuksak natijalarga erishishdir. Qisqa vaqt orasida muayyan nazariy bilimlarni o'quvchilarga yetkazib berish, ularda ma'lum faoliyat yuzasidan ko'nikma va malakalarni hosil qilish, shuningdek o'quvchilar faoliyatini nazorat qilish, ular tomonidan egallangan bilim, konikma hamda malakalar darajasini baholash oqituvchidan yuksak pedagogik mahorat hamda talim jarayoniga nisbatan yangicha yondashuvni talab etadi. Ta'lim sohasini rivojlantirishning omillaridan biri oqitishning yangi zamonaviy texnologiyalarini joriy qilishdan iboratdir. O'qituvchi o'z mutaxassisligi bo'yicha egallagan bilimidan tashqari pedagogik

va psixologik bilimlarni, yangi pedagogik texnologiya va o'qitish metodikalari yig'indisi bo'lgan zarur pedagogik minimumlarni egallagan bo'lishi shart.

Malumki, o'qituvchilik kasbi juda mashaqqatli kasb hisoblanadi. O'qituvchi dars berishdan oldin avvalambor darsga tayyorgarlik ko'rib, ajratilgan vaqtdan unumli foydalanib pedagogik mahoratini o'z talabalariga ko'rsatib o'zining fanidan talim – tarbiya berishga intiladi. Shuni aytish joizki hozirgi zamon talablariga mos holda dars o'tish yangi pedagogik texnologiyalarni joriy etish lozim. Biz bilamizki XXI asr texnika asri hisoblanib shunday ekan bizga texnik asbob-uskunalardan programmalardan keng unumli foydalanib turli xil slaydlar orqali turli xil didaktik o'yinli texnologiyalarni tashkil etib dars jarayonini samarali o'tishiga harkat qilish kerak, albatta. Fan va texnika taraqqiyoti insoniyat faoliyatining turli sohalari, kishilarning bilimlari, texnika madaniyati va politexnik malumotiga katta talablar qo'yilmoqda va ular grafik faoliyat bilan uzviy bog'langandir.

Talaba o'quvchilarni bilim saviyasini oshirish uchun didaktik o'yinli texnologiyalar yordamida dars jarayonida qo'llash uning samarasiga erishish hamda mavzuni o'zlashtirib olganligi haqida bilib olishimiz mumkin. Shu o'yinlar orqali talabani qanday bilimlarga ega ekanligi haqida ularning fazoviy tasavvurlarini oshiribgina qolmay endiki uni shu fanga qiziqishlarini rivojlantirishga ega bo'lamiz.

Bunda talabaning psixik o'zgarishlariga mos didaktik metodlarni qo'llab, yaxshi natijalarga erishish mumkin. Didaktik o'yinlar ko'pi chizmani o'qishga qaratilgan. Ularni darsning o'rtasida o'quvchilar ongiga biror grafik tushunchani tarkib toptirish maqsadida qo'llash mumkin ammo o'yinga berilib ketib dastur materiallardan chetga chiqmaslik kerak. Didaktik o'yinlarni tuzishda har bir darsni muayyan bo'laklarga ajratib, o'zlashtirilishi shart bo'lgan tushuncha va ko'nikmalarni belgilab chiqish,

So'ngra dars bosqichlariga tegishli o'yinni oldindan rejalashtirib qo'yish va udarsning umumiy yo'nalishiga uyg'unlashib ketishi kerak. Shundagina mazkur o'yinlar talabalarning grafik savodxonligiga ijobiy tasir ko'rsatishi

mumkin. Umumtalim maktablaridagi chizmachilik fani o'quvchilarning fazoviy tasavvurlarini, ko'z bilan chamalash, ko'rish xotirasi, topqirlik va ijodkorlik qobiliyatlarini rivojlantirishdagi ahamiyati juda katta. O'yinlar turli maqsadlarga yo'naltirilgan bo'ladi. Ular didaktik, tarbiyaviy, faoliyatni rivojlantiruvchi va ijtimoiylashuv maqsadlarida qo'llaniladi. O'yinning didaktik maqsadi bilimlar doirasi, bilish faoliyati, amaliy faoliyatda bilim, malaka va ko'nikmalarni qo'llash, umumtalim malaka va ko'nikmalarini rivojlantirish, mehnat ko'nikmalarini rivojlantirishni kengaytirishga qaratilgan bo'ladi. O'yinning tarbiyaviy maqsadi mustaqillik, irodani tarbiyalash, muayyan yondashuvlar, nuqtai nazarlar, ma'naviy, estetik va dunyoqarashni shakllantirishdagi hamkorlikni, kollektivizmni, jamoaga kirishib keta olishni, kommunikativlikni tarbiyalashga qaratilgan bo'ladi.

Faoliyatni rivojlantiruvchi o'yinlar diqqat, xotira, nutq, tafakkur, qiyoslash malakasi, chog'ishtirish, o'xshashini topish, faraz, xayol, ijodiy qobiliyat, empatiya, refleksiya, optimal yechimni topa olish, o'quv faoliyatini motivatsiyalashni rivojlantirishga qaratilgan bo'ladi. Ijtimoiylashuv o'yinlari jamiyatning me'yorlari va qadriyatlariga jalb qilinish, muhit sharoitlariga ko'nikish, ehtirolarni nazorat qilish, o'z-o'zini boshqarish, muloqotga o'rgatish hamda psixoterapiyani nazarda tutadi. Inson hayotida o'yin faoliyati orqali quyidagi vazifalar amalga oshiriladi:

- o'yin faoliyati orqali shaxsning o'qishga, mehnatga bo'lgan qiziqishi ortadi;
- o'yin davomida shaxsning muloqotga kirishishi yani, kommunikativ muloqot madaniyatini egallashi uchun yordam beriladi;
- shaxsning o'z iqtidori, qiziqishi, bilimi va o'zligini namoyon etishiga imkon yaratiladi;
- hayotda va o'yin jarayonida yuz beradigan turli qiyinchiliklarni yengish va mo'ljalni to'g'ri olish ko'nikmalarining tarkib topishiga yordam beradi;
- o'yin jarayonida ijtimoiy normalarga mos xulq-atvorni egallash, kamchiliklarga barham berish imkoniyati yaratiladi;
- shaxsning ijobiy fazilatlarini shakllantirishga zamin tayyorlaydi;
- insoniyat uchun ahamiyatli bo'lgan qadriyatlar tizimi, ayniqsa, ijtimoiy,

manaviy-madaniy, milliy va umuminsoniy qadriyatlarni o'rganishga etiborqaratiladi; o'yin ishtirokchilarida jamoaviy muloqot madaniyatini rivojlantirish ko'zda tutiladi.

Chizmachilik darslarida mavzuni o'qitish jarayonida qo'llanilgan texnologiyalar, foydalanilgan metodik manbalar, olib borilgan suhbatlar natijasida o'quvchi o'quv materialini qay darajada o'zlashtirishi mumkin degan savolga psixolog hamda pedagog mutaxassislar quyidagi javoblarni bergan. Agar material maruza holida taqdim qilinsa 10-20%, material hayotiy namunalarda ko'rsatilsa va eshittirilsa 30-50 %, o'quvchilar o'zaro yoki biror inson bilan muloqot qilganda va o'z ish tajribasida sinab ko'rganda 70-80 % didaktik o'yinlar, kichik guruhchalardagi musobaqalar, o'zaro tortishuvlar asosida o'rgatilsa 90%, o'z ehtiyoji, o'z xohishi orqali, yozish, chizish, grafik topshiriqlarni bajarish, to'liq konspekt olib o'qiganda 95% o'zlashtirish mumkinligi tadqiqotlarda isbotlangan. Bundan ko'rinib turibdiki, ko'rsatmali qurollardan samarali va o'rinli foydalanish o'zlashtirishga katta hissa qo'shar ekan. Agar ko'rsatmali qurollar, pedagogik texnologiyalar va bevosita amaliy ishlar uyg'unlikda tatbiq etilsa juda yuqori natijaga erishish mumkin.

Y.A.Komenskiy — “Buyuk didaktika” asarida — oltin qoidani ifodalagan holda ko'rsatmalilik prinsipining 3 ta asosini ifodalagan: birinchidan, avval sezmagani narsasi haqida kishida bilim ham bo'lmasligi, ikkinchidan, bilimning to'g'ri va aniqligi ham sezgilarning guvohligiga bog'liq, uchinchidan, sezgilar - xotiraning eng ishonchli vositasi. Komenskiy o'z taklifini Plavtning “Eshitganini aytib beradigan 10 ta kishidan oz ko'zi bilan ko'rgan 1 ta guvoh afzall fikri bilan mustahkamlaydi.

Ko'rsatmali qo'llanmalarda ko'rsatmalilikning quyidagi turlaridan foydalaniladi:

1. Tabiiy ko'rsatmalilik o'quvchilarni mavjud obektlar: o'simliklar, binolar, mashinalar va hokazolar bilan tanishtirishni taqozo etadi.
2. Hajmli ko'rsatmalilik - mavjud olamning hajmli aks etishidir. Bu esa fotosurat, rasm, diafilmlardan iborat.

3. Ovozli ko'rsatmalilik - tovush obrazlarini ifodalash uchun ovoqli vositalardan foydalanish. Magnitafon, ovoqli kino.

4. Ramziy va grafik ko'rsatmalilik - xaritalar, rejalar, sxemalar, chizma va diagrammalar. Ular mavjud voqelikni shartli umumlashgan ramziy ko'rinishda aks ettirish sababli fikrlashni rivojlantiradi.

Talim jarayonidagi o'quvchining faolligi, didaktikaning asosiy tamoyillaridan biri bo'lib kelgan va shunday bo'lib qoladi. O'quvchining faolligi maqsadli yo'naltirilgan boshqaruvchi pedagogik tasirlar va pedagogik muhitning tashkil etilishi natijasidir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Ishmuhamedov R., Abduqodirov A., Pardaev A. Ta'limda innovatsion texnologiyalar, – Toshkent, 2008.
2. Yo'ldoshev Q. Adabiyot o'qitishning ilmiy-nazariy asoslari. – Toshkent: "O'qituvchi", 1996.
3. Yo'ldosheva N., Murodova S. Adabiyot darslarida zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llashning afzalligi. – T.: IPT va nashr ishlari bo'limi, 2007.